

ФАКТОРИ ВПЛИВУ ТА ВИМОГИ ПРИ ФОРМУВАННІ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПРОСТОРІВ НА РЕКУЛЬТИВОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розробка відкритих родовищ призводить до порушення земель при проведенні гірничих робіт і складуванні розкритих порід. Своєчасна рекультивация порушених земель відповідно до вимог законодавства є безпосереднім обов'язком надробочистувача.

Ключові слова: порушені території, рекультивация, рекреація, благоустрій, фактори впливу.

Abstract

The development of open deposits leads to land disturbance during mining and storage of overburden. Timely reclamation of disturbed lands in accordance with the requirements of the law is the direct responsibility of the subsoil user. The aim of the article is to substantiate the main factors and characteristics of the impact of reclamation of extracted space after open development for recreational purposes.

Keywords: disturbed areas, reclamation, recreation, landscaping, factors of influence.

Вступ

Регіональні екосистемні послуги гарантують здоров'я та благополуччя міських та сільських мешканців. Система міських зелених насаджень, що складається з великих екологічних ділянок ландшафту, екологічні коридори та міські парки, є основою для забезпечення безперервної роботи послуг. Функція рекреаційного використання також є важливою при плануванні зеленого поясу. Це досить важливий фактор для міського екологічного захисту, функція міського захисту зеленого поясу несе значний внесок у балансування негативного впливу при швидкій урбанізації рекультивованих територій на здоров'я та самопочуття людей.

Зі зростанням вимог до здоровішого способу життя, озеленення рекреаційних просторів стала важливим фактором для міських жителів [1]. Все більше досліджень показують що зелені насадження відіграють важливу роль для здоров'я та благополуччя людей [2,3]. Крім них широко відіграють ролі в міському мікрокліматі і поглинанні забруднювачів [4], міські зелені насадження забезпечують міських жителів місцем для занять спортом і оздоровлення та покращення свого фізичного та психологічного здоров'я [5].

Метою статті є обґрунтування основних факторів та характеристик впливу рекультивациі видобутого простору після відкритих розробок для рекреаційних цілей. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі **завдання:** визначити перелік основних факторів впливу на формування рекреаційних просторів на відпрацьованих рекреаційних територіях; проаналізувати необхідні вимоги для створення нових паркових зон на рекультивованих територіях.

Результати досліджень

Дослідження факторів, що впливають на рекреаційне використання рекультивованих територій, мають сильний характер впливу для планування рекреаційної трансформації.

Властивості рекреаційних територій:

- Функціональна різноманітність
- Комбінування різних видів рекреації
- Циклічність

Функціональна різноманітність є основною ознакою класифікації рекреаційної діяльності. На сьогодні вчені виділяють саме такі рекреаційні функції:

- Лікувальна – спрямована на відновлення здоров'я людини;
- Пізнавальна – спрямована на розвиток духовного потенціалу особистості;
- Спортивна – спрямована на розвиток фізичних сил людини.

Варіантів комбінування різних видів рекреації на сьогоднішній день може бути безліч варіантів, оскільки та чи інша територія може використовуватися для відновлення фізичних чи моральних сил [6].

Одною із важливих властивостей рекреаційних територій є циклічність. Тобто рекреаційні властивості території повинні відновлюватись повністю до моменту їх наступного використання.

Фактори впливу на потенціал рекреаційних територій:

- Соціально-економічні;
- Демографічні;
- Ресурсно-екологічні;
- Геополітичні;
- Соціально-психологічні;

До соціально-економічних факторів можна віднести вплив на рекреаційні території ріст цін на рекреаційні послуги та їх економічної доступності для різних верств населення. До демографічних факторів відносяться показники народжуваності, смертності, природного руху населення та середня тривалість життя в регіоні рекультивувальної території. Ресурсно-екологічні фактори охоплюють фактори навколишнього середовища. Це можуть бути водні джерела, лісопаркові зони тощо [6]. Чим більші екологічні показники території, тим вона краще пристосована для розміщення рекреаційних об'єктів. Геополітичні фактори характеризують доступність різних верств населення до певних рекреаційних територій. На цей показник впливатиме зовнішня і внутрішня політика держави щодо переміщення населення з метою відпочинку та туризму. Соціально-психологічні фактори враховують ментальність та традиції населення, що проживають поблизу рекультивувальних територій.

Умови проведення порушених земель у стан придатний для рекультивації, а також порядок зняття, збереження і подальшого застосування родючого шару ґрунту, встановлюється органами, що надають земельні ділянки в користуванні і які видають дозвіл на проведення робіт, пов'язаних з порушенням ґрунтового покриву, на основі проектів рекультивації, які одержали позитивний висновок державної екологічної експертизи [7].

Напрямки рекультивації визначають використання рекультивованих земель після проведення відповідних заходів, їх вибирають на основі комплексного обліку таких чинників [7]:

- Природні умови району розробки родовища (типи ґрунтів, геологічна будова, клімат, рослинність та ін.);
- Стан порушених земель до проведення рекультиваційних заходів (ступінь природного заростання, характер техногенного рельєфу та ін.);
- Водно-фізичні та фізико-хімічні властивості гірських порід;
- Інженерно-геологічні та гідрологічні умови;
- Термін служби рекультивованих земель (можливість повторних порушень та їх періодичність);
- Технологія і механізація гірничих і будівельно-монтажних робіт.

У процесі вибору напрямку рекультивації земель необхідно мати на увазі, що рекультивовані землі і території, що їх оточують після закінчення робіт являють собою оптимальну сформовану та екологічну та екологічно збалансовану ландшафтну ділянку підготовлену до рекреації.

Висновки

Безпосередня близькість з місцями проживання громадян на раніше відпрацьованих просторах вимагається вирішення питань благоустрою території після проведення рекультиваційних робіт.

Розробка та визначення факторів і вимог при формуванні рекреаційних просторів на рекультивованих територіях надасть найбільш ефективний шлях для покращення потенціалу, використання земель і надасть можливість створити сприятливі простори для людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Li, C.-L. Quality of life: The perspective of urban park recreation in three Asian cities. *J. Outdoor Recreat. Tour.* 2020, 29, 100260.
2. Poortinga, W.; Bird, N.; Hallingberg, B.; Phillips, R.; Williams, D. The role of perceived public and private green space in subjective health and wellbeing during and after the first peak of the COVID-19 outbreak. *Landsc. Urban Plan.* 2021, 211, 104092.
3. Ugolini, F.; Masetti, L.; Calaza-Martínez, P.; Cariñanos, P.; Dobbs, C.; Ostoi'c, S.K.; Marin, A.M.; Pearlmutter, D.; Saaroni, H.; Šaulienė, I.; et al. Effects of the COVID-19 pandemic on the use and perceptions of urban green space: An international exploratory study. *Urban For. Urban Green.* 2020, 56, 126888.
4. Tang, B.-S.; Wong, S.-W.; Lee, A.K.-W. Green belt in a compact city: A zone for conservation or transition? *Landsc. Urban Plan.* 2007, 79, 358–373.
5. Xu, J.; Wang, F.; Chen, L.; Zhang, W. Perceived urban green and residents' health in Beijing. *SSM Popul. Health* 2021, 14, 100790
6. Ваганов, І. І. «Інженерна геологія та охорона навколишнього середовища» [Електронний ресурс] / І. І. Ваганов, І. В. Маєвська, М. М. Попович. – Режим доступу: <http://posibnyky.vstu.vinnica.ua>.
7. Методичні вказівки для виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Рекультивація деградованих земель» для здобувачів вищої освіти третього (phD) рівня за освітньо-науковою програмою «Агрономія» спеціальності 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» денної і заочної форми навчання [Електронне видання] / Клименко М. О., Турчина К. П., Бедункова О. О., Ліхо О. А., Вознюк Н. М. – Рівне : НУВГП, 2021. – 42 с.

Куленко Олег Вікторович — студент групи БМ-21м, Факультет будівництва цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kulenko.88@gmail.com

Науковий керівник: **Хороша Оксана Іванівна** – кандидат архітектури, старший викладач кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: korosha@vntu.edu.ua

Kulenko Oleg — student of BM-21m group, Faculty of Construction, Civil and Ecological Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kulenko.88@gmail.com

Supervisor: **Khorosha Oksana** - PhD, senior lecturer of department construction, urban and architectural Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: korosha@vntu.edu.ua